

Motion till riksdagen 2013/14:Ub570

av **Ibrahim Baylan m.fl. (S)**

Politik för forskning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning, forskning och innovation i samhällets och människors tjänst.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en öppen och förutsättningslös utredning av den svenska forskningspolitiken för att stärka svensk forskning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av långsiktighet i forskningspolitiken.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkan för ett konkurrenskraftigt Sverige.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt innovationsråd.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strategiska samverkansprogram.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en innovationsfond för tidiga skeden.¹
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning vid alla lärosäten.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningsanknuten högre utbildning i hela landet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om parlamentarisk översyn av högskolelandskapet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkan som indikator för fördelning av anslag och forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska inhämta riksdagens godkännande innan ett storskaligt nationellt system med peer review för fördelning av direkta anslag för forskning och forskarutbildning till högskolor och universitet införs.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhet och jämställdhetsbonus i akademien.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag för att öka den numerära jämställdheten i akademien.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om yngre forskares trygghet och möjligheter till fortsatt forskning och meritering.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att utarbeta en överenskommelse för att kanalisera stipendier som lön.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett transparent karriärsystem med rörlighet.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rekrytera yngre forskare internationellt.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om internationalisering och EU:s forskningsprogram.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning och forskningsprogram inom humaniora och samhällsvetenskap.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningsvetenskaplig forskning.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skolforskningsinstitut.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om industriforskningsinstituterna och tjänsteforskning.¹
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strategiska forskningsområden och strategiska innovationsområden.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om patentskydd.¹
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättandet av en strategi för innovationsupphandling.¹
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om livsvetenskap.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella kvalitetsregister.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vårdforskning.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning i miljö och de areella näringarna.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetslivs- och arbetsmiljöforskning.²
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om infrastruktur.

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkandena 5–7, 23, 25 och 26 hänvisade till NU.

Fel! Okänt namn på

² Yrkande 31 hänvisat till AU.

Inledning

Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Det är helt avgörande för landets utveckling. Svensk forsknings- och innovationspolitik ska främja deltagande i den främsta internationella kunskapsutvecklingen, främja ett konkurrenskraftigt svenskt näringsliv samtidigt som denna politik möter hela bredden av nationella och globala utmaningar. Investeringar i utbildning, forskning och innovation rustar Sverige för morgondagens utmaningar.

Utifrån ett helhetstänkande kring utbildning, forskning och innovation vill vi forma en politik som ger oss redskap att bättre förstå den värld vi lever i och också göra den bättre. En politik som hjälper oss att bygga det hållbara samhället, ekologiskt, socialt och ekonomiskt.

Det är samtidigt en politik som stärker svenskt näringsliv och som leder till fler företag och nya gröna jobb. Globaliseringen i kombination med växande behov av omställning för hållbar utveckling och demografiska utmaningar skapar stora möjligheter för svenska företag. Bland annat genom att forskningssatsningar resulterar i kompetenta och kreativa människor med djupt specialiserade kunskaper som höjer kompetensen i samhälle och arbetsliv. Genom att stärka Sveriges forsknings- och innovationsförmåga skapas förutsättningar för att nya jobb ska växa fram. Det leder i sin tur till ökade skatteintäkter och därmed en bättre ekonomi som möjliggör en god kvalitet i skolan, sjukvården och äldreomsorgen. Vår välfärd bygger på att akademien, näringslivet och den offentliga sektorn i samverkan förmår omvandla ny kunskap och nya idéer till innovationer som är till gagn för hela samhället. Det är avgörande för att Sverige ska behålla och stärka sin konkurrenskraft. En satsning på utbildning, forskning och innovation är med andra ord en mycket god välfärdspolitik.

Utbildning, forskning och innovation ska stå i bildningens tjänst och vara ett värn för den fria och skapande tanken. Utbildning, forskning och innovation ska förstå värdet av de existentiella perspektiven. Därför måste varje demokratiskt samhälle slå vakt om självständiga forskare som förutsättningslöst analyserar och ifrågasätter samt aktivt medverkar i den offentliga debatten. Det är en politik som vidgar tanken och perspektiven. Det ökar förståelsen och samspelet människor emellan. Det ger varje individ möjlighet till personlig utveckling och egen makt att förverkliga sina livsmål. En forskning i bildningens och upplysningens tjänst är värdefull i sig själv därför att den är ett urstarkt källflöde till hela samhällets förmåga till självreflexion, prövning och omprövning.

Vi står för en politik som vill ge människor och samhälle utvecklingsmöjligheter för framtiden. Det är en politik för frihet, jämlikhet och solidaritet. En politik för ett inkluderande och öppet samhälle. Samhällsnytta och tillväxt står inte i konflikt med bildningsideal och humanistiska perspektiv. Tvärtom, alla perspektiv behövs för att bygga det goda samhället.

Socialdemokratin har alltid trott på utbildningens, forskningens och innovationens möjligheter. Vi tror på politiken och demokratin som medel för att driva på förändringar så att de skapar bättre villkor för människor. Vi har

Fel! Okänt namn på

genom en medveten politik drivit fram utveckling vid universitet och högskolor i Sverige. Det har inneburit både bredd och djup med en utvecklingskraft över hela landet. Vi har genom medveten forsknings- och innovationspolitik utvecklat forskningen vid akademien, i nära samarbete med näringsliv, offentlig sektor, branschorganisationer och fackliga organisationer. Forskningen angår hela samhället, inte bara de som är närmast verksamma i den. Vi tror därför att framtiden behöver mer av utbildning, forskning och innovation.

Kunskapsutvecklingen måste innehålla flera perspektiv för att rätt kunna tackla både grundforskningens och den tillämpade forskningens utmaningar. Samarbete över vetenskaps-, nations- och sektorsgränser kommer att vara avgörande. Det är viktigt att Sverige som nation satsar på kvalitet och framstående forskningsmiljöer oavsett var i landet dessa finns. Nyfikenhet, sökande, utveckling och förändring är några av forskningens viktiga drivkrafter. Den nyfikenhetsdrivna grundforskningen och den nyttofokuserade tillämpade forskningen flyttar hela tiden fram de vetenskapliga positionerna och ger kunskap för förändring. För utan förändring löser vi aldrig klimatkrisen. Utan förändring kan arbetslösa inte få nya arbeten. Utan förändring kommer inte samhället att bli mer rättvist.

Kunskap och bildning är grunden för en gynnsam samhällsutveckling och vårt främsta internationella konkurrensmedel. Sverige ska konkurrera med kunskap och kompetens – inte med låga löner. Vi lever i ett kunskapssamhälle, och vi hävdar oss i den globala konkurrensen just genom att skapa, utveckla och använda ny teknik, nya metoder och nya lösningar. Det kräver fortsatt stora insatser av både staten och näringslivet. Investeringar i utbildning, forskning och innovation återbetalar sig i form av kunskap och utveckling av samhället samt bidrar till tillväxt inom näringslivet.

Vi inser också värdet av internationella samarbeten och global utveckling. Samarbete är en förutsättning för att ett litet land som Sverige ska klara att hävda sig i den internationella konkurrensen. Sveriges export motsvarar hälften av vår BNP. Vårt välstånd är beroende av att vi handlar med omvärlden. Svensk konkurrenskraft kan dock inte tas för given. Vi har därför inte råd att säga nej till någon samhällssektor eller något vetenskapligt perspektiv eller någon del av landet som vill och kan bidra till utvecklingen av svensk forskning och innovation. Vi ser det som avgörande att akademins forskning samt näringslivets forskning och utveckling fortsatt har sina självklara uppgifter men att det är i mötet mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor som utvecklingen har möjlighet att ta ytterligare steg. Utbildning, forskning och innovation ska stå i människornas tjänst för ett solidariskt, jämlikt och rättvist samhälle. Ett samhälle som håller samman och är öppet mot omvärlden.

Utmaningar för forskningspolitiken

Resurserna för forskning och forskarutbildning har under de senaste tio åren ökat väsentligt. Det är en bra utveckling och vi vill se fortsatta satsningar på forskning och innovation. Statistiken visar dock att svensk forskning knappast

blivit bättre under de senaste femton åren, vare sig räknat i allmän citeringsgrad eller i topprestationer. Andra länder som Danmark, Holland och Schweiz får betydligt högre utväxling på insatta medel. Detta borde bli fokus för en svensk diskussion om forskningspolitik: Hur ska vi få ut mer samhällelig nytta för de investerade medlen? Hur återtar vi förlorad forskarmark?

Det behövs en öppen och förutsättningslös utredning av den svenska forskningspolitikens organisering och finansiering. En sådan utredning måste ställa obekväma frågor om olika modeller för forskningsfinansiering både med avseende på resurstilldelning och på maktfördelning. Det går inte att bortse ifrån att forskningsfinansiering uteslutande styrd av forskarna själva kan vara en alltför begränsad arbetsmetod, det behövs troligen flera modeller. Konstitutionen för forskningsråden och uppdelningen i ämnesråd behöver ses över och alternativ såsom bredare forskningsprogram prövas. En kritisk utredning kan inte heller undgå frågan om det stora ansökningsarbete som svenska forskare lägger ned på sådant som har mycket små utsikter att finansieras. Konkurrens om medel är nödvändig, men transaktionskostnaderna på systemnivå är betydande. Andra negativa effekter av en stor andel konkurrensutsatta medel är att många forskare arbetar under osäkra anställningsförhållanden, vilket kan leda till att forskarna undviker risktagande och nyansatser i sin forskning. Sverige behöver mer av innovativ risktagande forskning. Då krävs det också en forskningsfinansiering och en syn på meritering och kvalitet som stödjer det. Sist, men inte minst, behöver den bristande samverkan mellan akademi, näringsliv och samhälle i dess bredaste bemärkelse utredas. Det krävs inte bara mer medel, det krävs också strukturreformer för att få ut mer av svensk forskning.

Forskningspolitiken kräver långsiktighet

Det tar lång tid att bygga upp framstående forskningsmiljöer. Trots det styrs forskningspolitiken om varje mandatperiod genom de fyraåriga forsknings- och innovationspropositionerna. Vi menar att det krävs mer av långsiktighet och därmed samverkan över de partipolitiska gränserna om forskningen ska ges långsiktiga och stabila förutsättningar för att kunna leverera goda resultat. Forskning och innovation skulle gynnas av att politiken i vissa grundlinjer stakades ut för ett längre tidsperspektiv. Det är inte minst en förutsättning för att lärosätena ska kunna bedriva ett strategiskt arbete och satsa på risktagande kring nya osäkra projekt som kan leda till vetenskapliga kunskapssprång. Det förutsätter naturligtvis att vi når en reell politisk samsyn kring vissa kärnvärden i svensk forsknings- och innovationspolitik. Det borde vara möjligt.

Fel! Okänt namn

Samverkan för ett konkurrenskraftigt Sverige

Sveriges framskjutna plats i världsekonomin vilar på våra gemensamma investeringar i kunskap, forskning och utveckling. Vår konkurrenskraft kan dock inte tas för given, utan måste ständigt tryggas. Därför behövs en ny politik för hållbar ekonomisk tillväxt och för att utveckla svensk konkurrenskraft. Genom en nära samverkan mellan staten, näringslivet, den offentliga sektorn och akademien kan vi utveckla den kunskapsbaserade delen av ekonomin där Sverige har konkurrensfördelar. Vi måste ha strategier för att Sverige ska konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor. Om Sverige fortsatt ska vara konkurrenskraftigt måste forskning, utbildning och innovation bilda ett väl fungerande sammanhang.

För oss är det självklart att forskning angår hela samhället. Därför vill vi se en bred samverkan mellan akademien och hela det omgivande samhället. Akademien måste vara öppen mot samhället och verka för en god dialog om forskningen och dess landvinningar. Då kan forskare bidra med kunskap om samhället samtidigt som de kan ta till sig kunskap från samhället. Det kommer att ge forskningen ökad relevans och ökade insikter om samhällets behov och utmaningar. Utan ett kraftfullt helhetsgrepp på samverkansuppgiften kommer vi inte att utnyttja Sveriges fulla potential som kunskaps- och forskningsnation.

Ett nationellt innovationsråd

Socialdemokraterna vill inrätta ett nationellt innovationsråd direkt underställt statsministern. I rådet samlas representanter från näringsliv, akademi och arbetsmarknadens parter. Det nationella innovationsrådet kommer att fungera som en ny infrastruktur för att löpande utbyta erfarenheter, identifiera nya utmaningar och föreslå nya initiativ för att stärka Sveriges innovations- och konkurrenskraft. Ett tidigt uppdrag för det nationella innovationsrådet blir att identifiera ett antal övergripande områden där det behövs samverkansprogram. Det ska handla om näringar, teknologier och utvecklingsområden där Sverige har möjlighet att inta en världsledande ställning, och där offentliga insatser tillsammans med insatser från näringslivet kan förbättra Sveriges position. Ett annat uppdrag för det nationella innovationsrådet blir att lägga fast de strategiska utgångspunkterna för den nya fonden för finansiering i tidiga skeden.

Strategiska samverkansprogram

För ett litet exportberoende land som Sverige är det nödvändigt att det finns ett fungerande och väl utvecklat samarbete mellan politik, näringsliv och akademi.

Samverkansmodeller mellan det privata och offentliga har historiskt varit viktiga för den svenska samhällsutvecklingen. Därför vill vi i dialog med näringslivet, akademien och organisationerna utveckla en samverkansmodell som tar sin utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar för vårt samhälle – både inhemska och globala. Det nationella innovationsrådet ska peka ut den övergripande inriktningen och viktiga näringar och samhällsutmaningar där innovations- eller konkurrenskraften behöver höjas. Utifrån detta tillsätts ett samverkansprogram för berörd bransch eller samhällsutmaning, där näringsliv, akademi och politik inom berörda branscher diskuterar vad som mer konkret behöver göras och tar fram förslag på åtgärder. Vård för dessa samverkansprogram är Vinnova, som också får del av de resurser som knyts till programmen. Ansatsen i samverkansprogrammen bygger på övertygelsen att framtidens samhällsliga möjligheter och utmaningar, rätt hanterade, innebär betydande möjligheter att stärka svensk konkurrenskraft och därmed skapa nya arbetstillfällen. Programmen ska samfinansieras mellan näringsliv och samhälle. Beroende på programmets omfattning och inriktning så kan de komma att löpa under ett flertal år. Identifieringen av vilka områden som borde bli föremål för strategisk samverkan kommer att diskuteras inom ramen för innovationsrådet. Vi kan dock redan nu adressera två viktiga utmaningar som kommer att mötas med samverkansprogram.

- ? *Klimatutmaningen.* Världens länder måste samla sig för att möta klimatutmaningen och de snabbt stigande råvarupriserna. Råvarupriserna har ökat kraftigt under de senaste tio åren och lite tyder på att vi sett slutet på denna trend. En ökad användning av resurssnål teknik och gröna energikällor är inte längre bara en fråga om moraliskt ansvarstagande utan också en konkurrensfördel som växer sig allt starkare. Svenska företag ska både vara ledande när det gäller att utveckla och använda sådan teknik.
- ? *Life Science.* Den demografiska utvecklingen med åldrande befolkning ställer stora krav på hela vård- och omsorgssektorn. Det är en utmaning som Sverige delar med hela Europa. Vi ser även att den globala efterfrågan på sjukvårdsrelaterade varor och tjänster ökar liksom behovet av nya produkt- och processinnovationer. Sverige har tappat både forskning och industriell kapacitet inom Life Science under en följd av år. Därför behövs en tydlig strategi som identifierar våra styrkeområden, stärker den medicinska forskningen och kan sätta in insatser för att stärkas och utveckla det svenska Life Science-klustret. Häri ligger en stor exportpotential för svenska företag och möjlighet till många högkvalificerade arbetstillfällen.

Innovationsfond för tidiga skeden

Sverige behöver öka den kommersiella utväxlingen på satsade resurser i FoU. Ett innovativt tillväxtföretag går normalt igenom en fas där behovet av kapital är så stort att privata investerare har svårt att fylla det. Studier har visat att Sverige i jämförelse med flera andra jämförbara länder har sämre tillgång till kapital till de allra tidigaste faserna där behovet av finansieringsstöd är som störst. Därför vill Socialdemokraterna avsätta 2 miljarder kronor i

Fel! Okänt namn på

en ny fond för investeringar i tidiga skeden. Målsättningen är att den nya fonden ska arbeta flexibelt och i samverkan med de aktörer som finns runt om i landet hitta fungerande lösningar för att lösa finansiering i tidiga skeden. Det är av vikt att befintliga aktörer spelar en roll eftersom det oftast är de som har störst kunskap om vilka problem och behov som finns i de olika näringar och företag som de arbetar med. Genom att på detta sätt arbeta i samverkan så adresserar man också bättre de behov av kompetensstöd som finns under utvecklingsfaserna. Det gäller inte minst kännedom om avsättningsmöjligheter och efterfrågan som är väsentlig för att innovationstunga företag ska få bättre förutsättningar att utvecklas och nya produkter kunna introduceras på tillväxtmarknader. Närmare inriktning och förutsättningar för den nya fonden blir en fråga för det nationella innovationsrådet att lägga fast. Viktiga aktörer för att bygga en fungerande infrastruktur för finansiering i tidiga skeden blir också de lokala utvecklingsråden. Den nya fonden kapitaliseras genom att outnyttjade resurser hos Fouriertransform förs till den nya fonden. Befintliga investeringar inom Fouriertransform berörs inte. Vi föreslår att det inrättas en marknadskompletterande fond för finansiering i tidiga skeden. För att öka den kommersiella utdelningen på satsade resurser avsätts 2 miljarder kronor i den nya fonden. Fonden kapitaliseras genom att outnyttjade resurser hos Fouriertransform förs till den nya fonden. Detta ska riksdagen tillkännage regeringen.

En god tillgång på riskvilligt kapital är avgörande för att idéer och forskningsresultat ska kunna omvandlas till nya företag. Många aktörer bedömer att den svenska riskkapitalförsörjningen är otillräcklig, för snårig och byråkratisk. Exempelvis utgör geografiska och branschuppdelade gränser av riskkapitalförsörjningen ett allvarligt hinder för utveckling i en kunskapsbaserad ekonomi. Vi efterlyser en bättre samordning av de statliga riskkapitalbolagen för att underlätta tillgången till statlig riskkapital som är riktade mot små och medelstora företags behov.

Forskning vid alla lärosäten

Att bedriva forskning i hela landet och vid alla lärosäten har flera fördelar. Det garanterar att högskoleutbildningarna håller hög kvalitet och är forskningsbaserade. Det är därför viktigt att andelen disputerade lärare ökar inom grundutbildningen på våra lärosäten.

Den forskning som bedrivs vid högskolorna och de yngre universiteten håller hög kvalitet och bedrivs också ofta i ett gott samarbete med omgivande näringslivet, inte minst basnäringarna. Denna forskning har ofta nära till tillämpning och kommersialisering. Att forskning ska kunna bedrivas i hela landet bidrar på så sätt till tillväxt och välfärd i alla Sveriges regioner.

Forskningsresurserna är minst sagt ojämnt fördelade mellan lärosätena. De fem största universiteten tar tillsammans emot cirka 60 procent av intäkterna enligt SCB. Om vi ser till de direkta anslagen till forskning och forskarutbildning fördelades de i 2013 års budgetproposition så att de stora och äldre universiteten tog emot knappt 11 miljarder kronor att jämföra med de fyra unga

universiteten som delade på knappt 900 miljoner kronor. De regionala högskolorna delade på 700 miljoner. Vi vill därför höja den lägsta nivån för forskningsresurser till alla lärosäten. Idag ges varje lärosäte minst 8 000 kr per helårsstudent och år i forskningsresurs. Vi föreslår att denna forskningsresurs ökar så att varje lärosäte ges minst 10 000 kr per helårsstudent och år. Alla lärosäten ska behandlas lika i detta avseende.

Vi anser också att resursfördelningssystemet bör ses över i syfte att stärka forskning vid alla våra lärosäten, inte ett fördelningssystem som svälter ut vissa lärosäten. Regeringen bör initiera en parlamentarisk översyn av Sveriges högskole- och universitetslandskap och i dialog med lärosätena ta ett nationellt grepp om hur lärosätena kan utvecklas, profileras och samverka för att den högre utbildningen och forskningen i sin helhet ska stärkas. Den parlamentariska översynen ska bygga på forskning om högre utbildning och dess samhällseffekter i såväl ett svenskt som ett internationellt perspektiv.

Resursfördelning och kvalitetskriterier för universitet och högskolor

Forskningspolitiken ska fokusera på framstående svensk forskning och på områden som är avgörande för sysselsättning och en långsiktigt hållbar tillväxt. Fördelningen av anslag ska samtidigt vara långsiktig, transparent, rättvis och skapa drivkrafter för högre kvalitet i all forskning. En andel av de direkta anslagen till forskning och forskarutbildning ska tilldelas efter kvalitetskriterier. De kvalitetsindikatorer – publiceringar, citeringar och externa medel – som används är internationellt erkända och bör fortlöpande utvecklas och förbättras så att de bättre speglar forskningens mångfald och olika ämnesområdets egenart. Ett antal utredningar har pekat på brister när det gäller incitament för den strategiska styrningen av lärosätenas samverkan med det omgivande samhället samt arbetet med att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta. Vi ser därför behov av att ytterligare stimulera och premiera lärosätenas samverkan med det omgivande samhället, såväl samverkan med näringsliv, offentlig sektor som samhället i dess bredaste bemärkelse. Vi kan också se fördelar med att vissa högskolor särskilt profilerar sig mot en företags- och samhällsnära forskning. Därför föreslog vi i vår forskningsmotion att samverkan ska tillföras som en ny indikator jämte publiceringar, citeringar och externa medel. Forskningsråden och Vinnova bör i samverkan med det omgivande samhället ta fram en fungerande indikator för samverkan.

Regeringen har föreslagit att ett nationellt system baserat på peerreview ska användas för att fördela de direkta anslagen för forskning och forskarutbildning efter år 2018. Peerreview har sin styrka i ämnesvisa värderingar och kvalitetsgranskning av projekt och artiklar, men frågan är om det är en bra metod för att jämföra hela lärosäten? Det är en metod som kan bli mycket kostnadskrävande. En stor del av remissopinionen, inklusive flertalet av de stora universiteten, var också negativ. Vi kan också se en risk för ökad kon-

Fel! Okänt namn på

servering som skulle motverka djärvare och mer nydanande forskning. Därtill finns en risk att peerreview motverkar en jämställd fördelning av forskningsmedel. Det är troligt att meritokratiska principer, dvs att man beaktar meriter som kan mätas på ett någorlunda objektivt sätt, gynnar en mer jämställd fördelning mellan män och kvinnor.

Flera lärosäten har använt peerreview i syfte att kvalitetsbedöma den egna forskningen. Dessa processer har lett till ökad dialog och samarbete inom lärosätet och på så sätt varit kvalitetsutvecklande. Det är dock inte detsamma som att nationellt storskaligt system med peerreview skulle vara bra för vare sig utveckling av forskningen eller som ett verktyg för rankning av hela lärosäten och fördelning av forskningsmedel därefter. Stora förändringar av hur kvalitet mäts i det svenska forskningssystemet bör vara väl underbyggda. Stora förändringar bör också vara långsiktigt hållbara, vilket i sig kräver överenskommelser över de politiska gränserna. Det är viktigt att forskningen vet vilka långsiktiga spelregler de har att förhålla sig till. Ett peerreviewsystem bör noga utredas och ett sådant system ska inte införas utan att det först förelagts riksdagen för avgörande.

Ökad jämställdhet för högre kvalitet

Utvecklingen mot en jämställd akademi går allt för långsamt. Vi vill därför kraftigt förstärka arbetet för en mer jämställd akademi där såväl kvinnors som mäns kompetens tas till vara. Ska Sverige vara en framstående forskningsnation krävs en mer jämställd akademi. Delegationen för jämställdhet i högskolan har pekat på brister i arbetet för jämställdhet i högskolan när det gäller planmässighet, långsiktighet, samverkan samt teoretisk och praktisk kunskapsförankring. Det behövs en mer strategisk politik för att nå målet om en jämställd akademi.

Trots att kvinnor har varit i majoritet bland studenterna sedan 70-talet är idag bara 24 procent av professorerna i Sverige kvinnor. År 1995 var de 8 procent. Det ger en ökning med 16 procentenheter under perioden 1995–2012. Men den hastigheten kommer det att ta nästan tre decennier innan vi når en numerärt jämställd professorskår. Inom teknik och naturvetenskap pekar prognoser rentav på att andelen professorer som är kvinnor riskerar att minska. Regeringen har satt upp mål för andelen nyrekryterade professorer under perioden 2012–2015. Inte ens hälften av högskolorna och universitetet har som mål att minst 40 procent ska vara kvinnor av de professorer som rekryteras. Om de konstnärliga högskolorna räknas bort är det cirka en tredjedel av lärosätena som har målet att minst 40 procent av de nyanställda professorerna ska vara kvinnor. Regeringens förslag för ökad jämställdhet är långt ifrån tillräckliga och bör höjas. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag för att öka den numerära jämställdheten i akademien. Dessutom vill vi förbättra uppföljningen av rekryteringsmålen avseende professorer.

Systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat. Nuvarande system håller inte tillräckligt hög kvalitet.

Rapporten Hans Excellens, en utvärdering av excellenssatsningarna, visar att den snäva definitionen av excellens gynnat manliga forskare och haft starka negativa effekter på jämställdheten. Enligt rapporten har mellan en halv till en miljard kronor omfördelats från kvinnor till män. Sammansättningen i bedömgargrupper inom forskningsråd har visat sig vara viktig för vad som bedöms vara hög kvalitet inom forskning. En rapport från Vetenskapsrådet, Kollegial bedömning av vetenskaplig kvalitet – en forskningsöversikt, pekar på att vad som betraktas som vetenskaplig kvalitet varierar stort mellan discipliner och bedömare. Jämställdhet inom forskningsfinansieringen måste därför beaktas i större utsträckning än vad som är fallet idag. Vi vill därför skärpa instruktionerna för de tre forskningsråden Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) samt Vinnova. De ska alla ha jämn könsfördelning i beredningsorganisationen; säkerställa att det i beredningsorganisationen finns kompetens rörande jämställdhet som forskningsområde; verka för att genusperspektiv får genomslag i forskning och utveckling; samt rapportera i vilken utsträckning hänsyn tagits till könsspecifika förhållanden inom myndighetens ämnesområde. Vi föreslår därtill att forskningsråden och Vinnova får ett gemensamt uppdrag att ur ett jämställdhetsperspektiv se över hela processen för fördelning av forskningsmedel inklusive excellenssatsningar och motsvarande.

För att öka ansträngningarna att nå resultat i jämställdhetsarbetet vill vi införa en jämställdhetsbonus som ska utgå till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, bedöms vara påtagligt god respektive ha påtagligt förbättrats.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor. Regeringen bör också ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att de medel som regeringen avsätter för rekrytering av framstående yngre forskare ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män.

Bättre villkor för unga forskare

Ett bättre stöd till unga forskare vitaliserar svensk forskning. Drygt 40 procent av forskningen vid våra lärosäten utförs av doktorander. Samtidigt undervisar de i grundutbildningen. Även för industridoktorander är det uppenbart att deras uppdragsforskning innebär långt mer än endast utbildning. En långsiktig hållbar forskningspolitik måste därför ha en tydlig och framåtsyftande strategi för doktorandernas situation. Tyvärr prioriterade inte regeringen de yngre forskarnas villkor i den senaste forsknings- och innovationspropositionen.

Unga forskare ska vara självständiga i sin forskning och ha möjlighet att bryta ny mark. Då krävs att de har trygga villkor under sin doktorandtid och att det finns tydliga karriärvägar för nydisputerade med möjligheter till fortsatt forskning och meritering. Tyvärr utförs en alltför stor del av Sveriges

Fel! Okänt namn på

forskning av doktorander utan anställning. De finansieras istället av utbildningsbidrag eller stipendier. Det skapar otrygghet och dessutom en utestängning från de sociala trygghetssystemen. Doktorander ska garanteras anställning och därmed ges tillgång till de sociala trygghetssystemen. Socialdemokraterna föreslår därför att alla doktorander ska ges anställning från första dagen. Utbildningsbidragen ska avskaffas. Vi föreslår också att regeringen tillsammans med lärosäten och externa finansiärer ska utarbeta en överenskommelse för hur stipendiefinansiering av forskarutbildning ska kanaliseras genom lärosätena och bekosta lön och sociala avgifter. Som en övergångslösning bör universitet och högskolor teckna en försäkring hos Kammarkollegiet för de fall doktoranders stipendier bortfaller på grund av frånvaro från studier vid sjukdom eller föräldraledighet. Även utländska doktorander ska ges samma ersättningar och sociala skyddsnät som sina svenska kolleger.

En bred rekrytering till forskarutbildningen är långsiktigt avgörande för kvaliteten på svensk forskning. Det behövs trygga villkor och bra karriärvägar, annars kommer inte forskarutbildningarna att rekrytera de skarpa tänkare som akademien behöver. Det möjliggör också att fler personer i sämre ekonomiska situationer skulle ha råd att doktorera, till exempel ensamstående föräldrar. Flera lärosäten har på ett ansvarsfullt sätt redan avskaffat utbildningsbidragen. Vi anser att alla lärosäten bör göra detta och att det är fullt genomförbart genom de kraftigt ökade direkta anslagen för forskning och forskarutbildning.

Transparent karriärsystem med rörlighet

En viktig förutsättning för svensk forskning i toppklass är att vi lyckas attrahera forskarbegävningar. Karriärsystemet bör gynna både nationell och internationell rörlighet. Om en forskarkarriär ska vara ett lockande alternativ för både kvinnor och män måste det finnas ett attraktivt och tydligt karriärsystem med en väl avvägd fördelning av anställningar på olika nivåer, från forskarstuderande och postdoktorer till professorer. Det är viktigt att nydisputerade ges ökade möjligheter till fortsatt forskning och meritering. Otrygg finansiering i början av forskarkarriären och otydliga karriärvägar där formella anställningsförfaranden saknas ökar risken att många väljer bort en akademisk karriär. Högkvalitativ och nydanande forskning kräver att forskarna har bra och trygga anställningsvillkor. Vi förordar ett enhetligt system inom hela universitets- och högskolesfären.

Andelen med tidsbegränsad anställning inom högskolesektorn är mycket hög. År 2012 hade 36 procent av kvinnorna och 31 procent av männen en tidsbegränsad anställning. Möjligheten att, som idag, stapla visstidsanställningar på varandra under lång tid behöver begränsas. Den reglering som regeringen gjort av meriteringsanställningar bör rivas upp och arbetsmarknadens parter bör förhandla fram ett avtal som reglerar dessa anställningar.

Det är viktigt att meritvärderingssystemet vid anställningar och karriäruveckling premierar relevanta erfarenheter utanför akademien. Rörligheten

mellan företag, institut och lärosäte bör stimuleras genom ökad betoning av erfarenhet från näringslivet och den offentliga sektorn vid tillsättning av tjänster inom högskolan. Delade tjänster, industridoktorander, industripostdoktor, med mera bör användas. Regeringen bör initiera en dialog med lärosätena kring hur meriteringssystemet kan utvecklas för att premiera relevant erfarenhet utanför akademien.

Arbetsmarknadskopplingen måste också bli tydligare i forskarutbildningen. De som söker forskarutbildning ska få en god bild av hur kunskaperna kan användas inom andra delar av samhället, och karriärrådgivning för doktorander bör inrättas på lärosätena.

Rekrytera yngre forskare internationellt

Internationell rekrytering av forskare är bra för svensk forskning och vi anser att internationell rekrytering av unga framtidslöften ska prioriteras. Sverige är attraktivt för unga forskare runt de trettio. De relativt stora resurserna till forskning har en positiv inverkan. Vår väl utbyggda social- och familjepolitik gör Sverige till ett mycket lockande land för dessa personer. Problemet hittills har varit att vi saknat internationellt gångbara tjänster för unga forskare av den typ som finns i många andra västländer. Detta är tjänster som är relativt långvariga varefter man har rätt att efter prövning få tjänsten omvandlad till en fast anställning. Med en sådan strategi skulle vi kunna rekrytera forskare som kan vara internationellt ledande om tio år i stället för att, med regeringens strategi, riskera att för dyra pengar få hit forskare som har sin bästa tid bakom sig. Regeringen bör ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att medlen används för att rekrytera yngre internationella forskare som kan bli framtida toppforskare jämte mer seniora internationella toppforskare. Medlen ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män. Regeringen bör också aktivt arbeta för att hinder för utländska forskare att etablera sig och verka i Sverige efter disputation tas bort.

Internationalisering och EU:s forskningsprogram

Forskningens betydelse ökar i ett internationellt perspektiv. Dels behövs ökad kunskap för att lösa de globala utmaningarna inom hälsa, fattigdom och miljöförstöring, dels behövs en förbättrad förståelse av nya internationella maktrelationer, nya internationella aktörer och spelregler. Det internationella samarbetet inom forskning och innovation är därför av central betydelse. Europa 2020-strategin med dess flaggskeppsinitiativ Innovationsunionen innebär ökat fokus på forskning och innovation för tillväxt, konkurrenskraft och hållbar utveckling.

Fel! Okänt namn på

Som ett led i att stärka forskningen inom EU beslutade Europeiska rådet i februari 2011 att det europeiska forskningsområdet ska vara förverkligat 2014. Syftet med det europeiska forskningsområdet är att skapa ett fritt flöde av kunskap, forskare och forskningsresultat inom EU. Viktiga delar av arbetet rör mobilitet, gemensamma program, forskningens infrastruktur, internationellt samarbete med länder utanför EU samt kunskapsöverföring mellan universitet och högskolor, industriforskningsinstitut, samhällsaktörer och näringsliv.

Med detta som bakgrund är det synnerligen viktigt att betona att Sverige ska vara en aktiv part i detta gemensamma forsknings- och innovationssamarbete. Målsättningarna ska vara att öka antalet svenska forskare som deltar i europeiska forskningsprojekt samt att mer av EU:s forskningsmedel allokteras till projekt där svenska lärosäten, företag och institut deltar.

Vi välkomnade att regeringen i senaste forsknings- och innovationsmotion angav att det behöver utvecklas ett mer sammanhållet och proaktivt svenskt arbetssätt. Vi ser klara fördelar med att en nationell EU-samordningsfunktion med ett sekretariat inrättas vid Vinnova och som får i uppdrag att samverka med övriga forskningsfinansiärer i syfte att underlätta prioritering av deltagandet i partnerskapsprogrammen, samordna och förstärka det strategiska och proaktiva arbetet inom det europeiska forsknings- och innovationssamarbetet samt verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation.

Samtidigt vill vi ytterligare skärpa kopplingen till EU:s forskningsprogram. Vi menar att forskningsinstituten utgör en viktig strategisk infrastruktur för kunskapsöverföring mellan akademisk forskning och näringslivets behov av innovationsutveckling. De har visat sig särskilt lämpade att agera som koordinatörer inom internationella forskningsprojekt genom att de förfogar över forskare med annan profil än vad som är vanligt inom svenska lärosäten. Vi anser därför att instituten tillsammans med Vinnova bör tilldelas en tydligare roll som koordinator för svensk medverkan i EU-forskning inom ramprogrammen. Ansvar för samordning och deltagande i forskningsprogram samt ansvar för sekretariatet bör delas mellan Vinnova och forskningsinstituten.

Svenskt forsknings- och innovationsutbyte måste också intensifieras med länder utanför Europeiska unionen. Flera av de snabbt växande ekonomierna, inte minst i södra och östra Asien, gör stora och långsiktiga investeringar i forskning, utveckling och innovation. USA har sedan decennier varit den främsta forskningsnationen i världen och är fortfarande, liksom också Kanada, en viktigt forsknings- och innovationsaktör. Det är önskvärt att Sveriges exportfrämjande arbete samt kulturfrämjande och globala varumärkesbyggande genom utlandsbeskickningar och andra institutioner ges möjlighet till ökad kompetens om svensk forskning. Regeringen ett stort ansvar att tydligt signalera vikten av att Sverige blir en aktiv global spelare. Vi vill också betona vikten av att svensk forsknings- och biståndspolitik ska samverka i syfte att nå kunskapsöverföring till och från Sverige, en ekologiskt hållbar global utveckling, fattigdomsbekämpning och en starkt respekt för mänskliga rättigheter. Det är också väl värt att betona vikten av en ömsesidig ökad internat-

ionell forskarmobilitet såsom angivits tidigare i motionen. Regeringen bör därför ge förutsättningar för en ökad mobilitet.

Humaniora och samhällsvetenskap

Det behövs kunskap baserad på forskning från samtliga vetenskapsområden för att finna lösningar på samtidens stora utmaningar såsom åldrande befolkningar, globala strukturomvandlingar, klimatförändringar, energikriser, livsmedelsförsörjning, fattigdom, krig och säkerhetshot. Detta är några exempel på den stora samhällsnytta som en stärkt forskning inom humaniora och samhällsvetenskap för med sig. Tyvärr har tänkandet kring humanistisk kunskap och samhällsvetenskap och dess plats i samhällsutvecklingen varit oartikulerat. Dess position har försvagats och dess potential inte utnyttjats. I själva verket befinner vi oss just nu i ett läge där humanistisk kunskap och samhällsvetenskap behövs mer än någonsin. Flertalet av de stora och viktiga frågor som står centralt i samhällsutvecklingen kännetecknas av att de berör samtliga kunskapsbaser; de är ”inbäddade” i politiska, kulturella och sociala förhållanden.

Humanistisk kunskap och samhällsvetenskap och konstnärlig forskning drar ofta det kortaste strået då dess betydelse för kommersialisering och utveckling av nya tjänster och varor underskattas, vilket ger att dessa vetenskapsområden inte kan attrahera samma omfattning av externa medel, även om det i dagens och morgondagens tjänstesamhälle med allt större inslag av kultur och design kommer att ske i högre grad än förut. Staten måste alltid ha ett särskilt ansvar att värna och utveckla de forskningsområden som inte på samma sätt som andra är kommersialiserbara eller på andra sätt kan attrahera externa medel.

Forskningsprogram inom humaniora och samhällsvetenskap

Statens forskningsstöd till humaniora och samhällsvetenskap bör i större utsträckning än tidigare systematiskt verka för att stimulera framväxten av integrerade miljöer som förenar utbildning och forskning kring angelägna utmaningar. Detta ligger i linje med att statens forskningsmyndigheter bör ta upp satsningar i programform så som sker i andra framstående forskningsnationer.

Samhällets kvalitet och välfärd på lång sikt fordrar uppmärksamhet på sådant som håller samhällen samman. En övertygande och alltmer omfattande forskning har på senare år visat att samhällen som präglas av en hög grad av jämlikhet och fungerande sociala institutioner, exempelvis skolan, presterar bättre också i andra avseenden. De ger också medborgarna bättre livsmöjlig-

Fel! Okänt namn på

heter. Det finns tecken på eroderande samhällsinstitutioner där skolan är det främsta och djupt oroväckande exemplet. Det finns också oroande tecken på hotande stabilitet i spåren av de stora ekonomiska klyftorna och den ekonomiska krisen i Europa. Vi ser tecken på försvagad social sammanhållning parallellt med växande välfärds-klyftor och en historiskt hög arbetslöshet. Vi håller på att få ett samhälle som inte ger människor chansen att bidra och delta. Risken för sociala spänningar ökar. Samtidigt ser vi en politik som inte ger utbildning och forskning någon uppgift i relation till denna, en av samhällets största utmaningar. Vi föreslår därför ett forskningsprogram om välfärd och samhällelig sammanhållning.

Utbildningsvetenskaplig forskning

För att Sverige ska ha en högkvalitativ förskola, skola, vuxenutbildning och högre utbildning krävs att undervisningen och de pedagogiska metoderna står på solid vetenskaplig grund. En stärkt utbildningsvetenskaplig forskning har därför en stor strategisk betydelse och anslaget till den utbildningsvetenskapliga forskningen behöver öka. Denna forskning ska bedrivas i nära anslutning till lärarutbildningen och svara mot behov inom lärarutbildningen och den pedagogiska yrkesverksamheten.

Lärarutbildningen måste ha en större förankring i forskning och utbilda vana forskningsanvändare. Denna forskning måste ha en närmare koppling till verksamhetens behov och frågor. Det kräver ett nära samarbete och dialog mellan forskare och skolan. Fler yrkesverksamma lärare ska också ges möjlighet till egen forskning. Därigenom stärks kvaliteten i skolan. Vi vill därför tillföra större medel till forskarskolor för lärare och förskollärare.

En utbildningsvetenskaplig forskning av högsta vetenskapliga kvalitet ska ha både en tvärvetenskaplig profil och en disciplinär profil. Samverkan och forskarutbyte på internationell nivå är också prioriterat och bör öka. Vi vill att mer medel tillförs till den utbildningsvetenskapliga forskningen och att den utbildningsvetenskapliga kommittén görs till ett eget ämnesråd inom Vetenskapsrådet.

Skolforskningsinstitut

Om resultaten i svensk skola ska förbättras måste skolan leva upp till kravet på att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Då är det viktigt att forskning som är relevant för skolan systematiseras, sprids och kommer till användning. Skolan är alltför viktig för att vara ett slagfält för löst tyckande.

Det finns idag inte tillräcklig systematisk kunskap om vilka metoder och arbetsätt som forskningen visat är verkningsfulla. Skolledare och lärare behöver få detta stöd för att utifrån denna kunskap och sin professionella be-

dömning av skolans och elevernas behov kunna välja det bäst lämpade arbetssättet. Det behövs därför en ny organisation som tar fram systematiska översikter av såväl nationell som internationell forskning inom lärandets område, från förskola till högre utbildning. Att sammanställa systematiska översikter är en forskningsuppgift eftersom forskning måste bearbetas, sammanställas och bedömas. Vi har länge krävt ett nytt och fristående forskningsinstitut för lärande.

Spridningen av kända forskningsresultat behöver också kraftigt förbättras och den måste kommuniceras på ett lättillgängligt sätt så att den blir känd och kan komma till användning i alla skolor.

Skolan måste få stöd att implementera och anpassa ny kunskap utifrån förutsättningarna på den enskilda skolan. Regeringen föreslår nu en ny myndighet, ett skolforskningsinstitut. För att forskningsresultat ska omsättas i praktiken krävs ett verksamhetsnära perspektiv och ett nära samarbete med professionen. Vi vill därför ge det föreslagna skolforskningsinstitutet uppdraget att också arbeta med skolutveckling, i nära samarbete med landets lärosäten, skolverk, skolinspektion samt kommuner och fristående skolor.

Industriforskningsinstitut och tjänsteforskning

Forskningsinstituterna utgör en viktig strategisk infrastruktur för kunskapsöverföring mellan akademisk forskning och näringslivets behov av innovationsutveckling. Den svenska institutssektorn är dock betydligt mindre än i andra länder. Institutens roll är att effektivisera det svenska forsknings- och innovationssystemet genom att bidra till att kunskap omställs till innovationer för att stärka företagens konkurrenskraft. Instituterna fyller också en särskild roll i samband med konjunkturerna i ekonomin, då strategiskt viktig forskningskompetens annars riskerar att gå förlorad. De har också visat sig särskilt lämpade att agera som koordinatörer inom internationella forskningsprojekt genom att de förfogar över forskare med annan profil än vad som är vanligt inom svenska lärosäten. Instituterna bör tillsammans med Vinnova tilldelas en tydligare roll som koordinatörer för svensk medverkan i EU:s forskningsprogram.

De framtida utmaningarna för forskningsinstituterna är att kunna erbjuda testmiljöer som svarar mot det omvandlingstryck som svenska företag lever under. Den växande tjänstesektorn är ett exempel på hur instituterna kan svara mot företagens behov. Tjänsternas betydelse för ekonomin är stor och kommer att öka. Kopplingen mellan industrin och tjänstesektorn har förstärkts kraftigt genom avknoppningar eller genom att tjänsteföretag på olika sätt ger service till industriföretagen. Utvecklingen av innovativa tjänster blir allt viktigare för små- och medelstora företags möjligheter att växa och internationaliseras. Behovsmotiverad samhälls- och näringslivsrelevant forskning som utgår från tjänstesamhällets förutsättningar och egenskaper behöver därför utvecklas. Med hjälp av en kraftfull institutssektor vill vi ta ett brett grepp

Fel! Okänt namn på

över tjänsteforskningen som kan öka förädlingsvärdet för de växande tjänstebanschererna.

Strategiska forskningsområden och strategiska innovationsområden

I 2008 års forsknings- och innovationsproposition infördes ett nytt forskningspolitiskt finansieringsinstrument där framför allt de stora universiteten tilldelades medel för projekt inom ramen för strategiska forskningsområden (SFO). Regeringen gick dock för långt vad gäller detaljstyrningen av forskningen och regeringen prioriterade i allt för ringa grad att samverkan kom till stånd. Utvärderingar av SFO visar att de inte uppfyllt syftet med ökad samverkan mellan akademien och det omgivande samhället. Strategiska forskningsområden är i grunden inga samverkansprogram mellan akademi, företag och andra aktörer, eftersom det saknas direkta incitament och uppföljningskriterier för samverkan. Satsningen har heller inte i tillräcklig omfattning genererat nya utökade eller fördjupade samarbeten med näringslivet. Det kan därför inte förväntas att SFO kommer att bidra till innovationer i medverkande organisationer, eftersom direkta samarbetsrelationer är en nödvändig förutsättning för effektivt kunskapsutbyte.

Vi välkomnade att regeringen i den senaste forsknings- och innovationspropositionen inrättade strategiska innovationsprogram som syftar till att öka forskningssamverkan mellan aktörerna. Dock vill vi betona att kritiken mot SFO behöver tas tillvara på ett betydligt bättre sätt än vad regeringen ger uttryck för i sin proposition. Vi föreslår också att de svenska forskningsinstitutioner tillsammans med Vinnova ges huvudansvaret för de strategiska innovationsområdena.

Patentskydd

Att innovativa företag, forskargrupper och uppfinnare kan värna sina rättigheter är viktigt för att immateriella tillgångar ska kunna nyttiggöras. I jämförelse med stora globala företag har små och medelstora företag och enskilda forskare eller forskargrupper begränsade möjligheter att försvara sig mot patentintrång. Många av företagen är beroende av rådgivning och juridiska ombud för att kunna bedöma sina möjligheter att värna sina patent mot patentintrång. Till följd av de kostnader som detta föranleder avstår många företag från att försöka värna sina rättigheter. För att små och medelstora företag bättre ska värna sina rättigheter behöver ett bättre skydd mot patentintrång utvecklas. Syftet bör vara att möjliggöra för små och medelstora företag att fullt ut kunna exploatera sina idéer och göra dem kommersiellt gångbara. Vi

föreslår att Patent- och registreringsverket (PRV) får i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en bättre fungerande försäkring mot patentintrång.

Strategi för innovationsupphandling

Årligen upphandlas varor och tjänster av stat, kommun och landsting till ett värde av cirka 500 miljarder kronor. Upphandlingar är ofta komplicerade och kräver expertis, inte minst inom områden som omvårdnad och infrastruktur. Upphandlingsutredningen kunde i sitt delbetänkande konstatera att det finns väsentliga brister i kunskapen om processen hos både upphandlare och leverantörer. Vi vill utforma en nationell strategi för offentlig upphandling av innovationer bland annat genom att starta ett kompetenscentrum för att ge innovations- och jobbskapande en mer framträdande roll i den offentliga upphandlingen. I det framtida arbetet bör man också se över om det finns möjligheter att koppla arbetet till vårt förslag om innovationsråd för att stärka utfallet av insatserna.

Stärkt kapitalförsörjning för inkubatorer

Förutsättningen för entreprenöriell framgång är att i ett tidigt skede få tillgång till kompetens och kapital. Vi föreslår en ny modell för statlig riskkapitalförsörjning till företag kopplade till regionala inkubatorer. Syftet är att omvandla innovativa idéer som ännu anses för riskfyllda och befinner sig i ett för tidigt skede för att få finansiering från enbart privata investerare till företag som befinner sig i ett uppstartsskede. Målet bör vara att företagen efter tiden inom inkubatorn ska bli kapabla att erhålla privat finansiering och fungera utan statligt stöd. Återbetalning av statligt stöd sker när företag genererar intäkter. Fördelningen av kapitalförstärkningen ska göras i samverkan med inkubatorerna.

Livsvetenskap

Det medicinska forskningsområdet är ett av de mest kunskapsintensiva och viktigaste forskningsområdena. Medicinsk forskning och utveckling är en stor och viktig näringsgren för Sverige och har central betydelse för att vår hälso- och sjukvård ska kunna hålla högsta kvalitet. Nya upptäckter, behandlingsmetoder, läkemedel och ny teknologi räddar dagligen liv och innebär att vi kan flytta fram positionerna när det gäller möjligheterna att bota, lindra och förebygga sjukdomar och ohälsa.

Ska Sverige fortsätta att vara ett attraktivt land för forskning inom medicin, medicinteknik och läkemedel krävs mer av samordning och långsiktig

Fel! Okänt namn på

samverkan mellan sjukvården, universiteten och industrin. Samverkan mellan grundforskning, tillämpad forskning och utveckling av nya produkter bidrar till att nya rön och innovationer snabbare når patienterna och att personalen i vården får möjlighet till utveckling och förnyelse. Vi vill att forsknings- och innovationsinsatserna ska gå hand i hand med en framåtsyftande näringspolitik, som ska främja samspelet mellan den konkurrenskraftiga industrin och tjänstesektorn i hela landet.

Utvecklingen när det gäller kliniska prövningar i sjukvården är mycket oroande. De forskande läkemedelsföretagen väljer att lägga allt färre kliniska prövningar i Sverige. Det har blivit allt svårare att få till stånd samarbeten mellan läkemedelsföretagen och sjukvården. Utan ett tydligt politiskt beslut om att klinisk forskning ska vara en del av vårdens uppdrag finns det ingenting att falla tillbaka på när man ute i verksamheterna ska fatta beslut om resursfördelning. Resultatet av den nuvarande utvecklingen är att Sverige går miste om utländska investeringar när forskning och kliniska prövningar förläggs utomlands. Det leder också till att personal går miste om kompetensutveckling samtidigt som patienters tillgång till ny behandling försenas. En av flera bidragande orsaker till det svenska tappet är att vården under senare år alltför ensidigt styrs av produktivitetsmål och mindre av kvalitetsmål.

Universitetssjukhusen utgör en omistlig del i svensk sjukvård och har en unik kompetens genom samverkan och koppling mellan specialistsjukvård, forskning och avancerad utbildning. Det är ett nationellt samhälleligt ansvar att hålla ihop denna helhet. En närmast total enighet finns bland forskare och profession om att en privatisering eller uppsplittring av universitetssjukhusen allvarligt skulle hota kvaliteten i svensk sjukvård för lång tid framåt. Om universitetssjukhus säljs ut eller förvandlas till "vårdgallerior" riskerar man att förstöra Sveriges mest avancerade forsknings- och utbildningsmiljöer. En sammanhållen offentlig sjukvård är en förutsättning för forskning och näringslivets utveckling inom Life Science-området. Ersättningssystem som ensidigt bygger på kvantitet och förenklade styckprismodeller riskerar att utarma den avancerade sjukvården. Därför är det nödvändigt att staten medverkar till att det utvecklas nya metoder att mäta kostnader och produktivitet i sjukvård som arbetar integrerat med forskning, utveckling och utbildning.

Vi menar att regeringens förslag på livsvetenskapernas område brister genom avsaknad av resonemang om klinisk forskning och ett tänkande kring innovation. Det saknas resonemang om sambandet mellan sjukvård, akademi och näringsliv och det saknas förståelse för att näringsliv, universiteten och sjukvården behöver hitta ett innovativt samarbete runt verkliga patienter. Staten måste definiera sin roll och sin uppgift när det gäller livsvetenskaperna. Mer forskning är bra, men det räcker inte. Åtgärder måste vidtas som konkret ger nya behandlingar, produkter och tjänster, det vill säga tillväxt och sysselsättning. Regeringen bör inrätta ett råd med alla inblandade parter som kan reformera samarbetet på ett konkret plan. Regeringen bör även uppmana de landsting och regioner som har universitetssjukhus att inrätta regionala råd. Regeringen bör också initiera en utredning om tydligare roller mellan staten och landstingen för ersättningssystemet för läkemedel. Det är nu närmast ett stopp för introduktion och användandet av nya innovativa läkemedel i Sverige

mycket beroende på ersättningsregler som gynnar ett kortsiktigt budgettänkande.

Regeringen bör ta initiativ till att det utvecklas nya metoder att mäta kostnader och produktivitet i sjukvård som arbetar integrerat med forskning, utveckling och utbildning. Regeringen bör också verka för att landstingen avsätter en procent av landstingets intäkter till forskning och utveckling. Regeringen bör ändra i hälso- och sjukvårdslagen för att förtydliga sjukvårdshuvudmännens ansvar för klinisk forskning samt att i avtal med annan utförare än sjukvårdshuvudmannen se till att forskning och utveckling finns med i alla avtal. Samverkan mellan de medicintekniska företagen och klinisk expertis måste ske i den kliniska vardagen och utgöra ett naturligt led i att utveckla vården.

Sverige har en mycket stolt historia kring utvecklingen av medicinsk teknik. De medicintekniska företagen är i huvudsak små och medelstora med otillräckliga resurser att finansiera större kliniska prövningar. Detta bidrar i sin tur till att intresset för samverkan från klinikernas sida minskar. Forskare som ändå vill genomföra denna typ av medicinteknisk forskning saknar ofta kapital och processer för att anskaffa den aktuella utrustningen. Det finns en uppenbar risk att svensk medicinteknisk forskning riskerar att gå en ogynn-sam framtid till mötes. Regeringen bör därför inleda samtal med företrädare för branschen och sjukvårdshuvudmännen för att utveckla strategier för kliniska prövningar av medicinsk teknik som kan bidra till att utveckla nya effektiva behandlingsmetoder. Ett inslag kan vara att staten tillsammans med sjukvårdshuvudmännen inrättar en fond för prövning av medicinsk teknik i hälso- och sjukvården vars syfte är att finansiera gemensamma ansökningar från företag och forskare.

Nationella kvalitetsregister

Det finns ett område där svensk hälso- och sjukvård och medicinsk forskning har unika konkurrensfördelar. Personnummer, heltäckande befolknings- och hälsodataregister samt nationella kvalitetsregister av hög kvalitet ger oss förutsättningar att följa upp patienterna och därigenom utveckla vården och bedriva forskning som många länder saknar. Kraven på industrin att följa upp effekterna av sina läkemedel eller medicin-tekniska produkter ökar och förutsättningarna att göra sådana uppföljningsstudier är särskilt goda i Sverige tack vare registren. Investeringar i kvalitetsregistren kan ge tiofalt igen i bland annat minskade sjukvårdskostnader, men också att investeringar i forskning och utveckling i högre utsträckning förläggs till Sverige. Här finns också stora möjligheter att attrahera internationellt forsknings-samarbete. Det behövs nationellt stöd och en organiserad samverkan mellan staten, sjukvårdshuvudmännen, forskningen och industrin. Den satsning som nu sker på att utveckla kvalitetsregistren måste följas upp med det tydliga målet att kvalitetsregistren ska komma till praktisk användning i forskning, uppföljning och utveckling.

Fel! Okänt namn på

En särskild överenskommelse med industrin ska reglera etiska, juridiska och ekonomiska frågor.

Vårdforskning

Andelen äldre i befolkningen kommer att öka mycket kraftigt. Vårdforskningen har här en stor roll att fylla. Utmaningarna handlar om att hitta metoder för preventivt arbete och nödvändigheten av att tillämpa kunskap och forskning. Innovativa och djärva forskningsidéer behöver uppmuntras.

För att utveckla vård och omsorg i Sverige krävs generellt ett mycket större kunskapsunderlag om effekterna av olika handlingsalternativ innan ett beslut tas. Därför behöver Sverige satsa på den typ av forskning som kallas health policy-forskning. Detta område är helt nytt för Sverige och det är i dagsläget bara Forum för Health Policy som sysslar med det. I Europa är ämnesområdet stort. Forum för Health Policy är ett projekt för att stärka analysen av hälsopolitik i Sverige och för att stimulera innovation och nya policyalternativ.

I Sverige finns inom vårdforskningen, genom Vårdalstiftelsen, ett embryo till ett alternativt sätt att identifiera och finansiera innovativ forskning. De har nu inom vårdforskningen inlett ett pilotarbete för att hitta de nya forskningsidéerna genom den så kallade Idéprovningen. Inom ramen för den svenska forskningspolitiken bör en satsning göras för att utveckla processen kring innovativa forskningsidéer som påbörjats genom Idéprovningen.

Forskning i miljö och de areella näringarna

Kunskapen om klimatförändringarna och dess orsaker stärks nu med rekordfart. Forskningen är omfattande och 2013–2014 presenteras nästa stora rapport från FN:s forskarpanel för klimatförändringar, IPCC. Flera svenska forskare har haft viktiga roller i panelen och det är vår ambition att svensk klimatforskning även i fortsättningen ska bidra till IPCC. Två områden kommer att vara viktiga i rapporten. Den första är forskning kring effekten av klimatförändringarna. Det andra handlar om att analysera tröskleffekter i klimatsystemet, det vill säga när temperaturhöjningen sätter fart på jordens egna processer vilket leder till utsläpp av växthusgaser som ger ytterligare temperaturökningar.

Kunskapen om farliga kemikalier ökar hela tiden. Men det är en ojämn kamp för forskare och myndigheter eftersom fler och fler kemikalier tas fram till alla de produkter vi använder. Tre områden bör prioriteras i forskningen: de hormonstörande kemikalierna, de nya nanomaterialen och kemikaliernas kombinationseffekter. Ofta nämns begreppet ”grön kemi” vilket innebär forskning och utveckling av alternativ till de farliga ämnena. Vi tror att det är

en viktig framtidsfråga för svenskt näringsliv. Genom samarbete mellan forskning, näringsliv och politik kan Sverige bli ledande inom detta område.

Att bevara den biologiska mångfalden på jorden handlar inte uteslutande om att bevara växt- och djurarter för deras egen skull. Problematiken med den biologiska mångfalden berör även vår egen överlevnad. Den mat som vi äter, den luft som vi andas och det sötvatten vi behöver, liksom byggnadsmaterial och energi produceras av ekosystem. Dessa ekosystem är uppbyggda i ett komplext nät av arter. Just nu pågår en av de största artutrotningarna i planetens historia. Forskning som undersöker våra ekosystem är viktiga. Vi vill understryka vikten av det arbete som pågår i det svenska artprojektet under Artdatabanken. Att undersöka den svenska naturens artsammansättning är att undersöka den biologiska mångfaldens språk och således en grundförutsättning för att kunna bemöta hotet mot denna.

Den tillämpade forskningen i de gröna näringarna finansierades tidigare av återföringen av handelsgödselskatten. Denna forskning fick kraftiga nedskärningar när regeringen avskaffade skatten. Vi menar att utbildning och forskning på detta område är det viktigaste bidraget som samhället kan ge för att utveckla och säkra jordbruks- och trädgårdsnäringens konkurrenskraft. Vi behöver stärka den svenska forskningen i de gröna näringarna för att säkra konkurrenskraften och jobben.

Svenska företag ska ligga i framkant med att utveckla den fossilfria och energieffektiva teknik som hela världen efterfrågar. Med investeringar i ny miljövänlig teknik skapas nya gröna jobb. Vi föreslår en ny satsning med inriktning på stöd till klimatinnovationer. Svenska företag ska få möjlighet att pröva ny teknik, vilket vi tror kan stimulera framtida exportmöjligheter. Huvudinriktningen ska vara åtgärder för energieffektivisering, för ökad produktion och konsumtion av förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaserna.

Arbetslivs- och arbetsmiljöforskning

Vi var starkt kritiska till regeringens nedläggning av Arbetslivsinstitutet (ALI). Institutet bedrev världsledande forskning inom en mängd arbetsrelaterade områden och forskningsresultaten spelade stor roll för att ta fram modeller för en god arbetsmiljö samt hur ohälsa kopplad till dålig arbetsmiljö kan förebyggas. Avvecklingen av ALI nedmonterade den arbetsrelaterade forskningen och ett stort kunskapskapital gick till spillo. Sverige och Portugal är numera de enda EU-länderna utan ett arbetslivsinstitut.

Regeringens forskningspolitik säkerställer inte forskningen om arbetslivet. Att arbetslivsforskningen inte ges tillräckliga anslag innebär att den borgerliga regeringens nedskärningar i välfärdssystemen kommer att bli svårare att utvärdera. Vi kommer att sakna en överblick av läget och utvecklingen i arbetslivet. Vardagens tunga problem i arbetslivet kräver en flervetenskaplig forskning i nära samverkan med arbetsmarknadens parter.

Fel! Okänt namn på

Vi ser enskilda lärosätens möjlighet att prioritera tvärvetenskap och arbetslivsforskning som en av de utvägar som nu måste till för att återupprätta arbetslivsforskningen. Inom ramen för de ökande anslagen till universitet, högskolor och forskningsråd bör detta vara möjligt. En översyn av möjliga framtida strukturer bör också göras.

Infrastruktur

En kvalitativt god infrastruktur är en grundläggande förutsättning för att kunna bedriva forskning på hög nivå. Staten måste ta ett övergripande ansvar för att en sådan god infrastruktur finns tillgänglig och kan delas av flera forskare eller forskargrupper. Det krävs en nationell samordning och finansiering. Det är avgörande för att kunna vidmakthålla och stärka Sveriges position i forskningsvärlden, och det inverkar tydligt på våra möjligheter att rekrytera och behålla världens bästa forskare. Med stora infrastrukturinvesteringar lägger vi en god grund för internationella samarbeten och utländskt forskningskapital.

Det är också viktigt att sträva efter internationell samordning och delat finansieringsansvar av en god infrastruktur för forskningen med tanke på att den blir allt mer omfattande och kostnadskrävande. Vi tillstyrker därför regeringens förslag till insatser och medelstilldelning. Vi anser också att Vetenskapsrådet har i uppdrag att finansiera nationell forskningsinfrastruktur och Sveriges medverkan i internationella infrastruktursatsningar. Det är samtidigt viktigt att betona universitetets och högskolors ansvar för lokal infrastruktur och utrustning.

Stockholm den 3 september 2013

Ibrahim Baylan (S)

Louise Malmström (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Gunilla Svantorp (S)

Cecilia Dalman Eek (S)

Håkan Bergman (S)

Thomas Strand (S)

Adnan Dibrani (S)